

MENS SUBSTANTIA ¹⁷

A

CORPORE
ESSENTIALITER DIVERSA,
INCLYTI ORDINIS PHILOSOPHICI
SENSU

PRO LOCO

IN EODEM OBTINENDO

DISSERTATIONE

METAPHYSICO - ANTHROPOLOGICA
SECUNDA

CONTRA

RECENTIORES QVOSDAM EPICU-
REO - HOBBSIANOS

VINDICATA

A

M. GOTTFRIED POLYCARPO
MÜLLERO,

STOLB. MISN.

D. XXV. AUG. ANNO MDCCXIV.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,

LITERIS ANDREÆ MARTINI SCHEDII

IN USU SUBSTANTIA

CORPORE

ESSENTIALITER DIVERSA

IN QUO ORDINE PHILOSOPHICI

CONSENSU

PRO LOCO

IN EODEM OBTINENDO

DISSERTATIONE

METAPHYSICO-ANTHROPOLOGICA

SECUNDA

CONTRA

RECENTIORES QUOSDAM EPICU-

REO-HORRELIANOS

PHILOSOPHIA

M. GOTTFRIED POLYCARPO

MÜLLERO,

STOLB. M. S. N.

D. XXN. AUG. ANNO MDCCXN.

L. P. S. I. E.

LITTERIS ANDREAE MARTINI SCHEDII

INTROITUS.

§. I.

Cum contraria juxta se posita magis eluceſcant, veritati, de mentis ſubſtantia a corpore eſſentialiter diverſa, in priori diſſertatione aſſerta, contrariam afferre ſententiam, cauſque brevi diſcuſſione examinare animus eſt. Tanta enim animorum contentio, omni ætate circa mentis ſubſtantiam inter Philoſophos reciprocata, nec intelligi ſatis nec vinci rationis acumine poteſt, niſi de diſſentientium fundamentis argumentisque in aciem eductis conſter, eorumque phalanx oppoſitis validiſſimis rationibus frangatur.

§. II.

Quod mentem, quam circumferimus, humanam non tantum pro eſſentia a corpore diverſa, ſed pro tali habeam, quæ ſubſtantialitatem poſſidet propriam, explicavit probavitque prima deductio; ſed qui contrarium tenent, neque eſſentiam a corpore diverſam, neque ſubſtantialitatem in eadem agnoſcunt, quin potius ſibi & aliis perſuadent, præter corporis ſubtiliſſimas particulas in organis motas, & exin prodeuntes effectus, qualitates, potentias aut facultates, nihil eſſe aut inveniri, quod mentem appellamus. Nobis

mens Spiritus, his autem corporis effectus, nobis propria substantia, his accidens, una cum corpore iisdem vicibus subjectum, videtur; quanquam nonnulli eandem materiam appellare, (a) aut pro inani voce cum diczarcho reputare (b) reformident.

(a) Zweyer guten Freunde vertrauter Brief-Wechsel vom Wesen der Seelen p. 69. his verbis: Daß ich die animam hominis vor ein materielles Wesen hätte halten sollen, darzu habe ich niemahln können gebracht werden &c. & perornatus ille Realis de Vienna in discursibus & dubiis in Christ. Thomasi Philosophiam aulicam, Ratisbonæ an. 1691. editis p. 73. Secundum Philosophiam, inquit, mens non erit corpus, attamen in & de corpore, non immortalis, attamen immaterialis, seu potentia. Dr. Covvardus, Anglus, ideas sensibiles materiales ab animalibus spiritibus agi modo inamateriali opinatur ap. Raphson Epist. Miscell. p. 86.

(b) Vertrauter Brief-Wechsel p. 32. Obngeachtet ich die Selbstständigkeit (subsistenz) der Seelen abschreibe, deswegen bleibet sie kein inane vocabulum [wie Diczarchus und andere gewolt] denn niemand läugnen wird, daß die accidentia und qualitates auch etwas seyn sollen, ob sie es gleich nur so lange sind, als das Wesen der Sachen, quibus inherere, machet, und nach deren Zerströrung wieder vergehen.

§. III.

Consentiant in his fere omnes a nobis dissentientes, sed circa descriptionem mentis diversis non raro utantur terminis, redeuntibus tamen ad unum illum, ad quem collimant, scopum. Sive mentem in continua successione idearum, a causis corporalibus & materialibus excitatarum, (c) ponant; sive eam pro potentiis, a Deo corpori impressis, aut pro impulsu ejusmodi operationes, quibus homo a reliquis creatis distinguitur, producendi (d) habeant; sive potentiam illam e forma animalis ortam, qua illud fit rationa-

le-

21071

le, seu summum obtinet cogitandi gradum, aut facultatem intelligendi (e) mentem dicant; sive prolixius fateantur, mentem esse meliorem hominis partem, qua cogitare potest, & quandoque cogitat, constantem cerebro & infinitis ejus organis varie modificatis, affluxu & circulatione materiae subtilis ididem diversimode modificatae, tam per varia & infinita organa cerebri, quam vi impulsus imaginum phantasticarum, sensuum & objectorum, circulationis sanguinis, respirationis, aeris & DEi, qui est causa prima & motor causarum secundarum (f): huc demum omnia in his omnibus redeunt, quod materiae subtilis fluxus & motus legitimus, in organis cerebri aut etiam cordis recte dispositis varie modificatus & determinatus (g) fit id, quod abstracta voce (h) mentem juxta vulgus Philosophorum dicere consuevimus.

(c) Huc redit Philosophia Hobbessii de mente, quam etiam illustri Leubnitio ex parte tribuit Raphson in Epistolis Miscellaneis Ep. II. p. 97 -- 103.

(d) Autor enim epistolae tertiae des vertrauten Brief-Wechsels p. 78. scribit: Ich halte die Seele vor nichts anders, als vor die potentias, die Gott dem Leibe imprimirt hat, oder vor den Trieb, dergleichen operationes zu verrichten, die ihn von andern Geschöpfen distinguiren. Wie nun der Mensch nach diesen potentias Gott gleich kömmt, aber nicht Gott selbst wird, also halte ich sie vor attributa divina, dadurch die Gleichheit Gottes exprimirt wird, gleichwie ich mir von dem höchsten Gott ganz keinen Concept machen kan, als nach menschlichem, wiewol im höchsten und höchsten grad ihm zugeeigneten Eigenschaften, dabey ich aber niemals die entgegen gesetzten Wesen [nemlich materiale und immateriale] confundiren muß. Sed mentem dicere potentias omnipotentia divina corpori impressas & attributa divina, est rem obscuram reddere obscurissimam. Imo uti in his paulisper ad Spinozam accedere videtur, ita quid in mente habuerit, explicat aperte p.

80. verbis: Denn wolte ich gleich wider den analogi-
 sumum [scil. Dei] mit der Menschen Denken anstellen, und
 dennoch die Seele des Menschen vor eine Idee des Men-
 schen bey Gott ausgeben, so fürchte ich doch, es möchte
 mir dieser Ausspruch nicht passiret werden. conf. Spinozæ
 Eth. P. II. Prop. 20. 21, & propos. 43. schol. in Epistolis au-
 tem p. 441. Unde harmonia videri potest, de qua ex capi-
 te secundo §. 2. accuratius fieri poterit iudicium.

(e) juxta Realem de Vienna c. I. p. 78.

(f) ita se explicat autor Concordiæ rationis & fidei, seu harmoniæ
 Philosophiæ moralis & religionis Christianæ in cap. X. seu
 Appendice prima de Anima. Prodiit liber Amstelod. an.
 1692. & recensetur in Unschuldigen Nachrichten von al-
 ten und neuen an. 1707. p. 159. seq. Autor fertur Stofchi-
 us Berolinensis v. D. Fried. Meyeri dissertatio de Spinozi-
 smo post Spinozam p. 8. §. VIII.

(g) perinde enim est, sive dicant hunc ipsum modum, sive ejus
 effectum esse mentem, cum unus non sit sine altero.

(h) hoc enim sensu non potest non mens tantum abstracta vox
 esse, qua quædam accidentia conjunctim sumta notantur;
 confer Hobbessii dicta in Leviathan. p. 340. sqq.

§. IV.

His & consimili ratione philosophantibus non potui
 non nomen titulumque recentiorum quorundam Epicureo-
 Hobbessianorum tribuere, quandoquidem ex omni antiqui-
 tate philosophica constat, inter paganos neminem magis præ-
 ter Epicurum & Epicureos hanc ipsam sententiam fovisse,
 Hobbesiumque inter Christianos recentiores philosophan-
 tes eam supultam quasi in scenam revocasse; quem Hobbessii
 recentiorumque cum Epicuro consensum, non in asser-
 tione tantum, sed & probationibus ubique conspirantem,
 alii etiam in apicem producerunt (i). Quicquid moder-
 ni aut recentiores quivis substantialitatis & spiritualitatis in
 mente oppugnatores, Christianum nomen profitentes, in

an-

antiqua Epicureorum circa hanc doctrina mutarunt, statum
ejus post mortem solummodo concernit, cum christiana re-
ligio ipsis necessitatem quasi imponeret, corporum resurre-
ctionem asserendi, eorum ad minimum, qui vera in Chri-
stum fide demortui sunt. (k). Qua inducti ratione non po-
tuerunt non admittere, mentem cum corpore expirantem
in die, qui mortuos revocat, divina potentia in corpore
rursus accendi, sine sine postmodum duraturam (l). Quo-
modo autem divinissimas scripturas in partes aut trahant aut
rapiant, Theologis excutiendum relinquimus.

(i) huc pertinet ex Rapson, Epistolis Miscellaneis Epistola I. &
II. tot.

(k) videtur quippe Hobbesius interdum ita verba fecisse, ac si
Christum non credentes post resurrectionem poena infernali
plane interire debere opinaretur. v. Leviathan p. 209. & 336.

(l) & Hobbesius & Covvardus cum reliquis cunctis circa hanc
materiam affectis idem in hoc sentiunt, prolixissime tamen
sele autor des Brief-Wechsels explicavit. Neque opinaretur
negativam de substantialitate & spiritualitate mentis senten-
tiam inferre, ut nulla vita æterna aut poena æterna locum
habere possit, uti Ditton rationem ducere videtur, juxta
Journal Litteraire T. II. Art. VI. p. 130. sq. Lenius de iis ju-
dicat Raphson c. I. p. 94. dicendo: Fateor hanc hypothesin
[sc. de accidentalitate mentis] cum religione posse consiste-
re, & tempus amissæ seu interruptæ vitæ maxime diuturnum,
quasi momentum esse, & contemnendum quid respectu
æternitatis seu vitæ interminabilis.

§. V.

Nobis sufficiet, duobus capitibus eorum fundamen-
to & argumentis philosophicis obviam ire. Primum in po-
tiora physices systemata inquiret, an ex illis sententia nostræ
opposita sequatur, & demum id ostendet, cui vel maxime
hic pullus tanquam matri debetur. Qui ad hoc ipsam &
ad cuncta differentiarum argumenta responderi possit, expo-
ner

net secundum, indicatis hinc & inde occasionebus, per quas facilis datur ad negationem substantialitatis & spiritualitatis in mente transitus. Non equidem disitendum, posse videri Humphredum Dittonum, Anglum, multa mihi dicenda præoccupasse in sua de cognitione & cogitatione dissertatione, non ita pridem edita; (m) sed quantum ex datis excerptis perspicere licuit, iudicii acrimonia non ubique ad materiæ gravitatem accessit, eorumque, quæ congesti, compositio cum illis, quæ sunt Dittoni, evincit clarissime, eandem rem a pluribus commode tractari ratione longe diversissima. Meum erit, ita in hac materia, quæ acutissimos quosvis occupavit, versari, ut modestiæ limites, ultra quos citraque non datur vitæ honestas, transiliam minime, non dictionis acerbitate, sed, quantum a me per DEi gratiam proficisci potest, ratiocinationum vi & efficacia veritatis causam acturus.

(m) recensetur illa, observationibus nonnullis castigata in Journal Litteraire T. II, p. 129. seqq. sub titulo: A Dissertation on that question, vvwhether conscioufnes and thought can be the result of mere matter and motion. With some reflections, concerning the nature of God, of human Souls, an the universe in general &c.

C A P. I.

S. I.

Quamvis quidem in remotissimam a nostra ætate Philosophiam descendere, ejusque ultimam repetere memoriam possumus, antiquissimos ex Philosophis, Hebræos, Chaldæos, Ægyptios, similesque de natura spirituali, materiæ & corporibus contradistinctæ, nec non de substantia mentis spirituali ne quidem dubitasseprehendimus, quin potius circa substantias spiritu-

spirituales afferendas excessu magis, quam defectu peccasse videantur. Sequuta est hos fere omnis philosophia barbarica, in plurimis minime barbara, imo hinc inde Graecorum systematica longe excellentior; unde in Pythagoræ & Platonis schola manifestissima dantur signa, bonos illos viros de accidentali mentis natura ne quidem per somnum cogitasse. Tam sublimia etiam de mente tradunt, ut hominem fere non nisi mentem, corpore nimium contempto, habuerint, in quo solo dissentientes nostri humanam naturam constituerunt. Idem quod veteribus barbaricis & Pythagoricis contigit Kabbalisticis, quorum alias magna datur in plurimis convenientia, in doctrina de substantiis spiritualibus ad excessum ubique inclinantibus: quorsum etiam quinque eorum gradus aut differentias animarum pertinere probabilissimum est. (n)

(n) in multis recensentur libris Kabbalisticis sub nominibus **רוח נפש נשמה חיה יודרה** v. prolixè Kabbalistarum Aquilæ, Rabbi Jitzchak Lorijensis Germani, Tractatus de revolutionibus animarum cap. I. §. 6. sqq. in Kabbala denudata T. II. p. 246. sqq.

f. 11.

Magnam cum systemate Kabbalifico analogiam possidet systema Spinozisticum, prout illud in libris suis Ethicis construere conatus est, quod ut Semi-Kabbalisticum ex Kabbalissimo & Cartesianissimo conflatum, (o) huc referre non incongruum erit. Etenim hic materiæ suæ primæ, naturas spirituales ac corporales includenti, divinissimæ tamen & spiritualissimæ duo attributa, cogitationem scilicet & extensionem infinitam, tribuit, omnesque res singulares ex in connexionem causarum necessaria productas ad duas species, modificationes scilicet infinitæ cogitationis & extensionis, reducit, quæ mentes & corpora vocantur. (p) Licet autem corpora & mentes quoad

B

radi-

radicem primæ materiæ sint unum & idem, respectu tamen modificatæ productionis diversissima agnoscit, (q) colligitque corpus humanum mentemque humanam tam diversæ esse naturæ, ut corpus interire, vel in alium statum, in quo a rebus hujus vitæ non afficiatur, transire possit, cum mentis aliquid, quod scilicet a corpore non dependet, uti imaginatio & memoria juxta ipsum talia a corpore dependentia sunt, (r) intellectus nimirum & voluntas, quæ tamen ab ipso pro facultatibus diversis non habentur (s) post corporis destructionem remaneat. (t) Ex quibus cunctis in apico est, agnoscere Spinozam mentem æque ac corpus peculiaris naturam essentiamque, quæ separari queant; ut respectu differentiæ corporis & mentis, a me asserta, nihil ex hypothesi Spinozæ veniat opponendum. (u)

(o) patet hoc ipsum ex simplici utriusque systematis comparatione, perque ejus judicam in juventute institutionem & subsequentem Cartesianam inter Christianos sponte prodibat ejusmodi compositum philosophandi genus. Quæ de natura DEi, materiæ primæ, emanatione ex DEo, causa mundi immanente &c. magno conatu urget, os vultumque Kabbalæ referunt; duo autem attributa extensionis & cogitationis, & quæ exin sequuntur, redolent sapientiam Cartesianam. Luculentissime Kabbalismus Spinozæ a Joh. Georgio Wachtero in Elucidarii Kabbalistici cap. IV. tot. contra clarissimum Dominum Buddeum evincitur.

(p) materiæ primæ vox, quantum memini, in Spinoza non occurrit, res ipsa tamen aliis & quidem Kabbalisticis titulis expressa occurrit frequentissime, de quibus omnibus Wachterus c. l. Tantum abest, ut Spinoza mentem ex corporis natura, particulis, earumque motu deducat, ut potius omnia ex spiritualissima natura in determinationes extensionis crassiores, h. e. corpora & in determinationes cogitationis singulares h. e. mentes (materiæ enim & spiritus vocem sensumque vulgarem plane ignorat,) descendisse Kabbalisticore opinetur, (q) ex

- (g) ex diversissimis enim attributis deducta.
- (r) v. Tractatum de emendatione intellectus p. 383.
- (f) Ethices P. II. Propof. 49. coroll.
- (t) Ethices P. V. Prop. 39. 40. 41. 42.
- (u) Id quidem est, quod mihi hac in re volo, recentiores nostros

Epicureo-Hobbesianos pro sua de mente sententia confirman-
 da male ad Spinozam provocare, eamque in partes trahere.
 Differt enim maximopere eorum & Spinozæ sententia recte
 h. e. Spinozistice intellecta. Verum est, Spinozæ mentem
 & corpus unam esse substantiam, sed non talem, qualem si-
 bi hi philosophi concipiunt, quamque pro corpore habent.
 Spinozæ enim substantia est infinitæ cogitationis & extensio-
 nis, quam illi non videntur intellexisse. v. Ethica P. III. Pro-
 pof. II. cum scholio. Verum ex hac ipsa prima substantia in-
 numerabiles prodire singulares cogitationis & extensionis
 determinaciones, essentialiter quidem [si cum scholis loquen-
 dum] sed non substantialiter differentes, in semet per con-
 sequens agentes, & juxta æternas leges, quibus unitæ sunt,
 sese determinantes, licet diversa sint maneatque producta.
 An ex his confusio DEi & naturæ sequatur, alii videant, uti
 Raphson c. I. p. 104. sqq. ideo Spinozam hylotheon vocat,
 coll. dissentientibus Cufflero in Specimine artis ratiocinandi
 p. 112. seqq. & Wachtero c. I. cap. IV. §. 25. Quod ergo
 mentis corpore destructo juxta Spinozam remanet, est vera
 essentia a corpore distincta, non tantum de mente humana
 in DEo cogitatio, [Denken] uti collegisse videtur autos
 Epistolæ tertiz im Brief-Wechsel p. 80.

§. III.

Magnam pariter conspirationem cum Kabbala de-
 prehendere licet in alia quadam nonnullorum de primis re-
 rum principiis sententia, eorum scilicet, qui materiam ali-
 quam primam, sola extensione informi constantem, primi-
 tus a DEo productam esse sentiunt, ex qua addito motu
 elementa & spiritum constituerit DEus, elementis certum
 & definitum, spiritui indefinitum motum tribuendo. Ele-
 menta

menta non nisi duo esse, substantiam scilicet expansivam ætherem, & contractivam aerem, ex quibus corpora cuncta, utpote substantiæ elasticæ, ortum sumissent. Spiritum vero substantiam intellectu, hoc est, facultate aliunde recipiendi ideas, & secundum illas agendi, exornatam dicendum esse. Dari pariter in productione corporum omnium semper progressum a fluidis ad solida, ex quo vel ipsa vulgaria elementa essent orta. (w) Quod quidem systema uti distincte satis Spiritum a corpore distinguit, & per consequens in substantiali mentis spiritualitate amice nobiscum consentit; ita componendo illud cum antiquis plenius cognitis Kabbalístico-chymicum pace eorum, a quibus explicatur, poterit appellari. (x)

(vv) v. Excellent. Dom. Rüdigerus in disertatiuncula de nexu & motu systematis mundi physico, disputationibus suis philosophicis Halæ an. 1709. habitis præmissa.

(x) doctrina materiæ primæ, origo spiritus & corporis ex eadem, elementorum aut materiæ secundæ motus natura sua insitus Kabbalística sunt; progressus autem a fluidis ad solida, & vulgarium elementorum deductio antiquam & recentiorem Chymiam, cum & ipse Helmontius ex aqua omnia solida deducere laboraverit, ac, ut verum fatear, naturam ipsam sapit. Potest autem aliquid esse Kabbalisticum, quod autor nunquam ex libris Kabbalisticis, sed ex alio quocunque fonte hausit,

§. IV.

Neque in Systemate Stoico, quod non parum Kabbalisticum, licet hinc & inde perperam intellectum, redolet, præsidium invenire est accidentalitatis mentis humanæ DEUM materiæ ut spiritum contradistinguit, sub ignis natura conceptum, ita ut animæ vel mentes hominum ætherei sint ignes e cælo, e stellis, ab ipso DEO advenientes, corporibus extinctis superstitibus equidem & longævi, sed demum
- in

in universali revolutione in æternum & infinitum ignem, DE-
um, refovendi. (y)

(y) de omnibus Lipsius in Physiologia Stoica prolixissime, im-
primis Lib. I. dissert. 4. 6. & Lib. III. diff. 8. 9. 11. DEum
& materiam interdum corpus appellant, voce hac pro essen-
tia quavis reali utentes.

§. V.

Majori specie Aristotelis de anima doctrina infervi-
re dissentientibus posse videtur, uti etiam vocem vexatissi-
mam, crucem quondam philosophorum, *ἰντελέχειαν*, in
partes trahunt. (z) Ab hac tamen opinione Hobbesius alien-
us est, qui Aristoteli, ejusque philosophiæ, Christianismo
infusa, originem adscribit persuasionum, quibus essentia
& formæ substantiales, ut & substantiæ incorporea, ani-
mæque hominum separata assertantur. (aa) Equidem admit-
tit Aristoteles intelligentias ut substantias cælorum motrices,
sphaeris motis contradistinctas, a substantialitate spirituum
hoc ipso minime abhorrens. In doctrina de animata lo-
quitur, ut animata corpora ex *ψυχῇ καὶ σώματι*, ex quibus
anima imperet, corpus obediat, constare, & ad corporis na-
turam omnes succos, etiam subtilissimos, referendos esse,
satis appareat. (bb) Anima porro humana *ἐντελέχεια* pri-
ma corporis, potentia vitam habentis, ipsi audit, voce ho-
mini cum omnibus brutis communi. (cc) Quibus inter
se collatis probabilissimum habeo, per animam homini &
omnibus animantibus communem illum creatam quandam
DEi potentiam, per semen propagatam, & cunctis succis
organisque rite præparatis in actum erumpentem, materiæ
ubique & perpetuo junctam intellexisse, quam substantiam
peculiarem creatam esse aut ab ipso habitam fuisse nihil repu-
gnat. (dd) Veruntamen non opus est substantialitatem ani-
mæ tam tenaciter defendisse, ad evincendum, Aristotelem
men-

mentem hominum substantiam ab omni materia separatam agnovisse, modo attendamus, præter animam corporis vitalem hominibus *νῦν*, mentem, ab ipso tribui, de qua ita differit: *λείπεται δὲ τὸν νῦν μόνον θύραθεν ἐπεισίσταται, καὶ θεῖον εἶναι μόνον* &c. restat ut mens sola extrinsecus accedat, & sola quid divinum sit, eo quod ipsius operationi corporalis operatio non communicet: omnes animas (*ψυχὰς*) in materia vi feminis ingigni, eo quod omnis earum operatio a corpore pendeat. (cc)

- (z) fecit hoc Autor des Brief-Wechsels p. 17. & 71. sententiam suam ex Melanchthone de anima p. m. 13. deducens, qui quidem animam s. *ἐντελέχειαν* ex mente Aristotelis accidentalem statuit, sed postmodum ex ejusdem mente accidentalem & substantialem entelechiam admittit p. m. 18.
- (aa) prolixo discursu evincere hoc conatur in Leviathan p. 320. seqq. & 340. seqq. Forfan prioris sententia patroni distinguunt inter Aristotelem & Philosophos Aristotelicos. v. auctorem des Brief-Wechsels p. 35.
- (bb) v. Jani Augusti Vogelii Aristoteles resolutus in Physica speciali P. I. §. 2. 3.
- (cc) id. ib. in Physica speciali P. II. de anima §. 5-9.
- (dd) dissensum inter Angelum Politianum & illustrem Buddeum lege in Histoire Crit. de la republ. des lettres T. IV. p. 253. sq.
- (ee) integer locus cum antecedentibus & consequentibus legi meretur Lib. II. de ortu animalium cap. III. neque enim Aristoteles tam abjecte de mente hominis, ejusque post mortem felicitate, quam Lib. X. cap. IX. Ethicorum & Lib. I. cap. IX. descripsit, sensit, ac dissentientibus videtur.

s. VI.

Clarissime consentit systema Cartesii, ex cujus de mente & corpore ideis nostram sententiam tam aperte cognoscimus, ut nullum reliquum esse possit dubium. In eo maxime occupatur, ut materiam & spiritum, sive substantiam extensam & substantiam cogitantem, ita a se invicem
sepa

separet, uti ne unicum quidem attributorum, quæ uni harum substantiarum conveniunt, alteri convenire queat, quo ipso mentis & corporis humani substantialis differentia oppido stabilitur. Ita etiam rationem ducit Dn. Claudius Clerfelier, prolixissime ex principiis philosophiæ Cartesianæ de reali & substantiali mentis a corpore differentia agens. (ff) Cartesius equidem in suo de homine tractatu totus in eo est, ut motum corporis omnemq; sensum vulgo sic dictum externum mechanicè declararet, hoc tamen usque adeo nihil nocere ejus de spiritualitate mentis assertioni juxta ipsum debet, ut ne quidem in mente aliquid mechanici, imo ne minimum extensionis admittere velit. Quare a Cartesio tam plane & systematicè non scriptum ejus affecla Ludovicus de la Forge, Medicinæ apud Salmurienfes Doctor, in tractatu satis prolixo de mente humana, ejus facultatibus & functionibus, nec non de ejusdem unione cum corpore, ubi distinctam mentis & corporis essentiam in hac & altera vita prolixè asseruit, exhibere conatus est. (gg)

(ff) Edidit hic latine Renati des Cartes Tractatum de homine & de formatione foetus, quorum prior notis perpetuis Ludovici de la Forge illustratur, Amstelod. an. 1677, in cujus præfatione diffusa id, quod dixi, pertractavit.

(gg) prodijt liber Amstel. an. 1669, ubi in præfatione, religioni suæ inserviens, conatur etiam consensum Augustini cum Cartesio, patris maximæ imo nimix inter plurimos Christianorum autoritatis, in doctrina de humana mente evincere.

s. VII,

Solus superest Epicurus, nam chemicorum principia huc plane non pertinent, cum suo systemate, qui cum negantibus substantialitatem & spiritualitatem mentis vere & aperte facit. Atomos suas debebat Democrito, reliqua physices dogmata, præter pauca, in quibus secessit, Anaxagoræ, quibus lucem & immortalitatem præ omnibus dedit

Lv.

Lucretius, versibus elegantissimis reddens, quæ Epicurus libris triginta & octo de natura expresserat. Ex æternis enim & indivisibilibus corpusculis, in infinito spatio citra DEi ultimus concursus & directionem proprio pondere essentiali descenditibus, & in via declinantibus & allidentibus, mixta esse, & juxta leges motus, ex pondere, figura & situ corpusculorum necessario sequentes, formata omnia hujus universi corpora, vitam in mechanico impulsu subtilissimarum particularum, certis in organis consistere, (hh) & consequenter ex una hac materia hominem totum constitutum esse (ii),

Sic animus per se non quit sine corpore,
& ipso esse homine.

Nec sine corpore enim vitales edere motus,

Sola potest animi per se natura - - -

- - - quoniam tenuem constare minutis
Corporibus docui, multoque minoribus esse

Principiis factum, quam liquidus humor aqua sit,
aut nebula aut fumus - - -

Præterea gigni pariter cum corpore, & una

crefcere sentimus, pariterque senescere mentem:

Post ubi jam validis quassata est viribus ævi

corpus, & obtusis ceciderunt viribus artus,

claudicat ingenium, delirat linguaque mensque,

omnia deficiunt atque uno tempore defunt &c.

Ergo dissolvi quoque convenit omnem animæ
naturam - - -

Hæc est illa Venus, quæ nonnullis recentioribus arrisit, ex mechanico Epicuri systemate necessario quidem fluens, sed a Christianis hisce præter DEi, creationis & gubernationis ejusdem addita dogmata, qui non raro *ἀπὸ μοιχαλῆς* in auxilium trahitur, Christianæ religioni, quantum fieri potuit, accommodata, quam jam secundo capite examinare mei est officii. (hh)

(hh) eleganter recensuit & refutavit hanc totam hypothefin Joh:
Rayus in P. I. p. 15. 199. libri: the wisdom of God, manifested
in the Works of the creation.

(ii) probavit hæc & fequentia prolixè c. I. Raphson p. 34. 199.

CAP. II.

§. I.

Defenderunt hanc, quam impugnamus, sententiam
omni fere ætate inter Græca Philosophiæ aut Se-
ctatores aut imitatores non pauci, judicio & erudi-
tione excellentes viri, quorum effata nullis aut stra-
mineis plane argumentis ab iisdem suffulta fuisse
creditu nefas est. Gravissimæ semper ipsis visæ sunt, ex na-
tura mechanismi, materiæ & corporis, deductæ rationes, quas
magna copia afferunt, quasque in generales ex systemate me-
chanico per se fluentes, & in speciales, quibus persuasio e-
orum de spiritus, operationum mentalium, corporisque na-
tura ortum dedit, distribuere licebit, ac modeste refellere.

§. II.

Equidem naturam universam cum suis corporibus
vulgo etiam ex materiæ mechanismo deduci, eaque, quæ
in brutis observamus, materiæ adscribi, observant, simplicis-
simum ergo esse, iisdem ex causis naturam declarare humanam,
ut mens, vel potius operationes vulgo sic dictæ mentales, ef-
fectus sint motus particularum subtilissimarum optimarum-
que in innumerabilibus organis mechanici. (kk) Illustrant
sententiam hanc, aut, ut nonnunquam sibi persuadent, pro-
bant operationibus variis mechanismi stupendis, admiran-
disque, quibus natura mentem quasi & rationem imitari vi-
detur, quorum præter alios Willisus & Sturmus, (ll) mecha-
nismo pariter tribuentes, collegit magnam copiam.
Atque ut de mechanismo naturæ universæ, de quo imposse-
rum, (mm) nihil afferam, cum in propatulo sit, quibus argu-
mentis a multis sit conquassatus, minime ipsis conceden-
dum existimo, brutorum operationes ex motu mere mecha-
nico

nico explicari posse, siquidem sensationis, idearum & cogitationis, desiderii, nec non memoriae, recordationis & nunquam ratiocinationis, pro modulo scilicet sphaerae vivendi, circa res materiales & sensibiles manifesta in iis deprehenduntur signa (nn). Supponunt dissentientes ex Cartesianismo concessum, brutorum operationes nonnisi mere mechanicas esse, quod dubio procul magnam recentioribus dedit sententiae de mentis accidentalitate occasionem, cum tamen ipsis minime per principia dissertationis primae sit concedendum. Multo minus exin derivata illatio vim habebit aut robur, vel si ex naturae materialis totius analogia ad hominem ejusque totam essentiam velint concludere, quasi nihil impediatur, quominus & haec ex unica corporis natura explicetur. Numerum enim essentiarum a Deo productarum non licet pro lubitu supponere, ac si nonnisi unica materia esset producta, (oo) sed potius ex rebus ipsis, earumque proprietatibus inferre; imo impedit hominis essentiam totam per motum materiae exponere, quia, ut infra demonstrabitur, & in prima dissertatione deductum est, operationes mentales nullam habent cum operationibus materialibus essentialem convenientiam. Quid vero est hoc ipsum, mentem esse motus particularum materialium, in certis organis motarum, effectus, si causae & effectus nulla potest intelligi analogia, tales quippe sunt causae, quales effectus? Motus materiae mechanicus, quam admirandus sit, non nisi mechanicum producit effectum, hoc est determinationem materiae motae respectu situs & figurae diversam, (pp) quis vero dixerit, operationes cunctas mentis esse diversos situs & figuras materiae, in organis diversimode motae & determinatae, donec liquido ostendatur, qua ratione exin possint intelligi?

(kk) v. autorem des Brief-Wechsels p. 16. 17, & 70. Reals de Vienna c. 1. p. 73. seq.

(ll) Willisius equidem ad tales machinas in declaranda brutorum scientia, sed male, provocat de anima brutorum cap. VI. p. m. 49. 50. Ad eandem rem accommodare has laboravit Joh. Christoph. Sturmus in T. I. Physicae electivae p. 850. seq. s. in usu physicae generali subiecto art. IV. §. 4. 5. 6. (mm)

(mm) Statim §. 4. 5. 6.

(nn) res ipsa hic loquitur, si eam audire Philosophi velint, conf. D. Jenkini Thomasi Britanni Tractatum de anima brutorum Philosophico - apologeticum.

(oo) autor des Brief-Wechsels p. 25. verbis. Wie hier (in den Bäumen und in dem Schein der Sonne) alles von der adaptierten Materie entsteht, also kan es bey den Thieren [u. Menschen,] uti in superioribus loquitur, auch zugehen. Respondetur: Sol & plantæ non cogitant, volunt, latentur & tristantur, ratiocinantur, determinant sese, intelliguntq; etiam res a materia abstractissimas, uti partim in brutis, partim in hominibus palam observamus. Longe clarius concipitur, DEum, ens sentiens oblata & semetipsum, & pro sensibus sese ad finem perpetuo efficaciter & indivisibiliter movens h. e. Spiritum, qualis ipse est, quam particulas separatas & separabiles, organa constituentes certa, & in illis impulsu consilium determinate motas h. e. materiam corporis produxisse. Quæ autem sit consequentia in verbis p. 92. Wenn Gott im Wesen einig, so kan sein Ebenbild nicht aus zweyen bestehen, non video, cum imago DEi plane non possit proprie representari corpore, nisi velis DEo corpus organizatum cum particulis inibi motis & exin resultantibus intellectibus & volitionibus tribuere, quod ipse autor eruditissimus nollet.

(pp) motus mechanicus consistit in particularum materialium in corpore quidem per certa organa, pro ratione figuræ situs impulsus diversimode determinatarum, organaque rursus determinantium. E, quicquid exin oritur, non potest esse aliud quid, quam talis determinatio, alias enim effectus non posset per causam intelligi, quod absurdum, conf. Georg. Ern. Stahl's Disseratio de differentia motus mechanici & vitalis.

§. III.

Quibus rite æstimatis sponte efficaciam] perdunt in contrarium a contrasentientibus allata. Mirum nonnullis videtur, si brutorum operationes ex sola materia non deducantur, admittere annihilationem animæ brutorum, (qq) quæ ipsis minime mira videri poterat. Etenim potentia divina,

vina, cui reductionem corporis & mentis adscribunt, annihilationem hanc si adscribant, res confecta erit; quanquam in regno philosophico nihil de his & similibus annihilationibus probari queat, re hac altioris indaginis Theologiæ mystis relicta. Ad omnem annihilationem, sive spiritus sive materiæ, eadem vis infinita, quæ omnibus existentiam & essentiam largita est, requiritur, (rr) spirituumque creatorum æternitas partim de duratione eorundem corporibus destructis, partim de conservatione divina, cum eos annihilare nolit, venit intelligenda, cujus voluntatis manifestationem plenius ex sacris quærere debemus paginis. Pari ratione mechanisimæ conceptus, quem inferre volunt, nihil eos juvat. Perspexere impossibilitatem mechanice operationes mentis declarandi, ideoque ad ideam mechanisimi non intelligibilis, vel potius ad solam omnipotentiam divinam, confugiunt, fatentes, omni apparatu mechanico negotium explicandæ mentis humanæ minime confici. (ss) De nullo alio mechanismo aut dispositione materiæ eos sermonem facere, quam qui formas peripateticorum introducit, per quem ipsa rei essentia sive forma constituitur, aut accuratius loquendo in prima creatione constituta est. Non posse vim naturam, quæ proprie natura sit, ex principiis mechanicis, proprie tantummodo motum spectantibus, demonstrari. Talis vero mechanisimus est, qui quod explicare per causas naturales mechanicas non potest, vi, id est potentia divinæ adscribit, ipse vero non potest nisi per æque obscurum, ita, ut nihil intelligas, describi. Num hoc est explicare mentis naturam, dicere, eam ex corpore non per leges mechanicas proprias, sed per aliquam vim, per quam rei essentia seu forma constituitur, aut in creatione constituta est, oriri & esse? Satius fuisset fateri, ignorare eos naturam & constitutionem mentis, neque eam mechanice fieri posse, sed esse creatam quandam a DEO vim aliunde, non ex materiæ corporis legibus motus derivandam. Prodit sese similis obscuritas in eo, quod mentis operationes ex corporis materia, ejusque motu, tanquam effectus ex causâ, derivent & tamen

im-

imateriales esse fateantur. Præter ea enim, quæ in antecedente commate dicta sunt, nihil scilicet esse in effectu, quod non sit in causa, per vellem scire, quid intelligant per immateriale & immaterialem materiæ effectum. Quomodo ex materia fiat immateriale, cum quicquid ex alio oritur, ex quadam ejus potentia effectui analogæ oriri debeat? Qui volunt tam perspicui videri, aliisque perpetuo conceptuum obscuritatem objicere, non debebant in suis esse Heraclito obscuriores. Provocatio ad imaginem hominis, quam pro immateriali habent, (te) & excusatio, quemlibet rei motum esse immaterialem non tamen spiritum, (uu) manifestat, quod effectum ex materiæ motu mechanico productum, dicant rem immaterialem, qui quidem non materia est, sed materiæ accidentaliter determinatio. Verum res immaterialis inconcinne dicitur, quoniam sic rei materiali vel materiæ opposita, necessario etiam positivam aliquam essentiam, ab essentia materiæ distinctam, deberet significare.

(qq) v. autor *Des Briefs Wechsels* p. 26.

(rr) conf. le *Guerrier Philosophie* p. 174. sqq.

(ss) de his & sequentibus autor *Des Briefs Wechsels* passim, maxime p. 70-73. p. 8 r.

(tt) id. ib. p. 27. sq. 80. 92.

(uu) autor concordia rationis & fidei in appendice de anima, ubi simul in antecedentibus, mentem esse distinguendam, ait, ab operationibus mentis, quæ nihil aliud sunt, quam motus sive actus mentis, adeoque revera immateriales, sed non propterea spiritus, sed modi mentis, quæ ipsa est materialis, & melior pars hominis &c. Ergo juxta eum mens est materia, & producit effectus immateriales. Debuisse potius ita concludere, cujuscunque operationes sunt immateriales, & ex materia explicari nequeunt, id ipsum est immateriale, nam de rerum essentiis judicamus ex proprietatibus juxta dissertat. primam cap. I. §. 1. 2.

§. IV.

Imponit nobis hic diversus mechanismi conceptus necessitatem in tres mechanicorum, vulgo sic dictorum, quorum

enim nomine ceneri velint mihi perinde est, hypotheses paululum accuratius inquirendi, & quam parum in iis sit maxime pro mentis accidentalitate roboris, excutiendi. Prima classis eorum est, qui naturam sive essentiam materiae per se mobilem esse asserunt, aut ab aeterno ita juxta Epicurum existentem, aut a Deo creatam. Epicurus cum pondere atomorum, descensu in infinito spatio, subsequenteque declinatione & pressione mutua a multis jam explosus est, animadvertentibus, deesse probationem hujus hypotheseos, conceptumque declinationis in infinito spatio. Nam in hoc proprie loquendo neque superius neque inferius est, declinationisque nulla ne divinari quidem potest mechanica causa; & quae alia sunt. Christiani tamen vel maxime Deum in auxilium vocarunt, materiam per se mobilem producentem, conservantemque. Willisio atomi, sublunarium materies, plurimae adeo activae & *αυτοκίνητοι*; sunt, ut nusquam diu consistant, sed e subjecto uno in aliud passim migrant, vel in eodem conclusae, poros & meatus, in quibus expatientur, sibi producant; & ignem lucemque sicut in mechanicis ita in animalibus putat esse praecipua *ἰεργήματα*. (ww) Quinimo ex in brutorum animam constitutam reperiri cum Edmundo Dickinsono aliisque (xx) concludit, sensationemque, cogitationem, conscientiam sui & alias brutorum operationes huic adscribi posse ac debere existimat. Non possum tamen his postulatis magis quam probatis subscribere, perpendens, probationem *αυτοκινήσεως* materiae ad di nullam, materiam enim moveri & vasa rumpere certum, sed principium motus incertum, an in essentia materiae an extra illam quaerendum. Non etiam apparet, quomodo res essentialiter activa sine motu & esse & concipi possit, uti materiam ita concipimus, & experimur; quae tamen cuncta, ut brevior sim, urgere nolo, sed tantum negare, a quocunque motu materiae ad operationes sensationis, cogitationis, desiderii, tristitiae, laetitiae, memoriae, recordationis, aliqualis ratiocinationis, conscientiae sui ipsius, de qua ipse nescit, quid dicendum, (yy) non valere consequentiam.

Agno:

Agnovere negationis meae causam, qui inter veteres ac recentiores cum Kabbalisticis materiae quidem motum adscriperunt, sed a spiritibus eam longissime distinxerunt. (22)

(vv vv) ita discribit de anima brutorum cap. VI. p. 49. & cap. IV. p.

35. edit. Genev. Covardus omni materiae motum tribuit, ap. Raphson. c. I. p. 84. & forsitan etiam autor des *Brief-Bech* sels p. 73. de materia loquens.

(xx) id. ib. p. 48--50. Dickinsonus in *Physica Veteri & Vera* c. X. §. 12. sqq. p. 150. sq. edit. Londin. brutorum animas ex terra, sublimata quasi & subtilisata, cum omnibus operationibus derivavit.

(yy) l. c. p. 49. ubi ex sola lege creationis, h. e. DEi instituto conscientiam & moderationem operationum internarum deducit, cum in nulla materia aliquid detegere possit, cui talis potentia attribui debeat.

(22) constat ex omnibus Kabbalisticis, statuere eos, omnia primum activa & spiritualia esse creata, materiamque postmodum in inertiam esse delapsam, cum perpetuo ad restitutionem conatu? Materiae motum, sed non naturam spiritualem attribuent illi, quorum cap. I. §. 3. mentionem fecit. Forsitan etiam Kabbalam pro fundamento habent illa Thomasi in *Cautelis circa praecognita Jurisprudenticae* cap. XVIII. §. 24. not. §. 5. quod atomi non pro materialibus sed immaterialibus sint habendae; addit enim Kabbalisticam rationem, verbis; Video quidem premi hanc meam assertionem ab illa quaestione, quomodo possibile sit, ut ex immaterialibus rebus fierent materialia. Sed hic responderem, id fieri eodem modo, quomodo scriptura dicat, ex invisibilibus facta esse visibilia.

§. V.

Succedit altera classis Cartesianorum mechanismum universalem in hoc universo admittens, si operationes hominis mentales excipias. Quae, nobis licet ex mente Cartesii plane non officiens, dum materiam in se passivam, sed in principio simul cum motu & quiete creatam, ita ut semper certa & determinata motus quantitas a DEo conservetur, juxta

juxta certas regulas sese movere posse propugnat, nihil li-
quidum, quodque distincte concipi queat, affert in medium.
Quid enim est illa concreata motus quantitas? Si essentia-
lis materiae proprietates, materia movet semet ipsam, quod
non vult Cartesius, (a) si autem accidentalis materiae, aut est
substantia, aut motus seu accidens, si ultimum, quorum
inclinat philosophus, (b) modus substantiae movet substan-
tiam, quod absurdum, sin prius, motus necessario erit spi-
ritus. Quocumque se vertat, confundit motum materiae,
hoc est, accidentalem ejus determinationem, cum princi-
pio motus materiae creato, quod aut noluit, aut non potu-
it cognoscere. (c)

(a) legatur des Cartes in Principiorum Philosophorum I, II, §. 24.
25. 26. it. §. 36.

(b) huc pertinent c. l. ultima verba §. 25.

(c) cognovere hoc omnes plasticæ cujusdam naturæ assertores, li-
cet a Cartesianis philosophematibus alias non alieni, ut Cud-
worthius in Intellectual System p. 149.

§. VI

Concludit tertia classis Malebranchistarum, quanquam
ea sit Malebranchio longe antiquior, cujus etiam manifesta
vestigia in secta Thomistica cernimus. (d) Hanc si sequimur, o-
mnis motus materiae & corporum a supremo rerum condi-
tore unice & immediate, concurrente corporum contactu
& impulsu, quæ tamen causæ tantum occasionales motus
sunt, producitur. Cumque spiritus a materia substantiali-
ter distinctos admittat, omnes tamen eorum cogitationes
& operationes ab eodem summo Numine, adjuvante qui-
dem sensuum & organorum ministerio, immediate excita-
ri magna subtilitate evincere laborat. (e) Nihil nobis circa
mentis spirituales substantialitatem nocet aut nocere vult,
etiamsi confusionem DEI & creaturæ, causarumque occasi-
onalium perverissimum conceptum, (f) negatis omnibus
causis secundis, facile introducat. Ita etiam enervat natu-
ram spirituum creatorum mentiumque humanarum, cum
per hos philosophos mens suarum operationum non verus
autor,

autor, sed per se iners & elumbis esset tabula vel speculum, omnes ejus operationes DEI operationes haberentur, nihilque ipsi propriae vitalitatis (g) quam menti alibi vindicavimus, remaneret, ut merito argumentis optimis a non paucis sit destructa. (h)

(d) cerni hoc poterit ex libro prolixissimo, nuperrime Parisiis edito, sub titulo: de l' action de Dieu sur les creatures: Traité dans le quel on prouve la premotion physique par le raisonnement &c. Recensetur in Journal Litteraire T. III. P. II. art. I. p. 251. seqq.

(e) v. le Pere Malebranche de la Recherche de la verite Lib. VI. P. II. cap. 3. ur & in Eclaircissement I. ac p. 520. Egregie consentit Connor in Evangelio Medici p. 127.

(f) re ipsa nullus datur harum causarum occasionalium, veris contradiſtinctarum, conceptus v. libellum Gallicum anonymi: doute, sur le Systeme physique des causes occasionelles.

(g) agit de hac mentis propria vitalitate pariter Poirettus c. I. §. 21. & nos in Disput. II. cap. I. §. 7. egimus. Non male Autor du Moysé éclairci in anakephaleosi p. 83. seqq. de hac & similibus hypothesibus judicat, quod mentem non nisi phantasma cogitationum & volitionum reddant, h. e. incognitam massam, in qua DEUS cogitationes & volitiones juxta leges sibi praescriptas, vel melius, chimericas horum philosophorum, excitat & continuat. Imo cum determinatio mentis etiam sit motus realis, ac refractaria mentis in peccatis obstinatio sit confirmatio activa mentis, & DEUS omnium motuum realium juxta illos autor sit, DEUM non posse non fieri peccati autorem.

(h) quanquam prolixam sententiae hujus defensionem adornaverit Malebranchius c. I. in Eclaircissement I. II. & penultimo, rationibus tamen optimis eam confecisse Poiretrum in oeconomia Divina T. I. cap. VI. tot. mihi quidem videtur.

§. VII.

Manet nobis immota spiritualis mentis substantialitas, quam praeter ejusmodi ex mechanica quadam hypothesi propullulantes objectiones specialibus etiam concutere a-

D

mant.

mant. Reduci autem omnes possunt vel ad falsam & obscuram naturam spiritualis, quam nobis cum variis pretenfis absurditatibus objiciunt, ideam & cognitionem, vel ad deductionem operationum mentalium ex natura materiae & corporis, quam ipsi moliuntur, vel ad dependentiam mentis a materia & corpore, quam maxime extollunt. Ex his latebris varia in scenam prodeunt argumenta, quorum fortissimum esse videtur, quod urget, minus nos intelligere quid sit mens, aut quid sit spiritus vel substantia spiritualis, per immaterialitatem, terminum negativum male descripta. (i) Nec posse Spiritus naturam cognosci, soliusque materiae & corporis essentiam esse claram & intelligibilem. Ast rogare tam ita differentes, quomodo ipsis tam clara materiae & corporis idea innotuerit. Annon per proprietates, h. e. extensionem, motum, soliditatem, divisibilitatem, aut prout hactenus lubet? Instarem ulterius, quid praeter has aut similes proprietates, invicem nexu inseparabili junctas, amplius de materia noscant? Cumque certum sit nihil eos amplius scire, aut scire de illa posse, concluderem rogando, ut idem, unde materia cognita fuit reddita, de Spiritu velint tentare. Deprehendent hac via spiritum humanum esse potentiam activam & vitalem, sensu, cognitione & conscientia in se & corpore suo gestorum praeditam, juxta rerum diversarum perceptiones volendo sese diversimode ad certum finem determinantem. (k) Has proprietates, quas ut liquidissimas adduxi, neque enim omnibus numeris absolutam condere definitionem volui, (l) inseparabiliter junctas sibi que innexas invicem deprehendo, proprietatibus materiae corporis notis manifesto contrariantes, & hac ratione distinctas, unde substantiam spiritualem a materiali diversam appello. (m) Arguit potentiae vitalis conceptus per se substantialitatem, prout haec de creaturis unquam praedicari potest; posse enim varios accidentales motus efficere, notat activitatem & vim distincte subsistentem. Quod si quis modum subsistendi nexus in proprietatibus rationem, quam de materia aequè ignoramus, scire desideret,

eos sapientiæ Atlantes adeat, qui nubibus capita infererunt. (n) Fateor tamen vulgarem de spiritibus doctrinam, per illocalitatem, immaterialitatem, inextensionem, [o] quam de creatis spiritibus prædicant, tam tenebrosam reditam esse, ut mirum non sit, eruditissimos etiam viros negare potius omnem spiritualem substantiam creatam, quam ejusmodi non-intelligibilia concoquere potuisse.

(i) v. autor des Brief-Wechsels p. 80.

(k) prævi viam per totam disputationem primam hic minime repetendam.

(l) potest etiam diverso respectu diversa condi v. Disput. I. cap. II. §. 1. ubi etiam substantialis potentia hominem conservandi & beandi, propria conscientia eorum, quæ in ipsa fiunt, aut per corpus ad ipsam deferuntur, gaudens alio respectu nominatur.

(m) per principia Disput. I. cap. 1. §. 1. 2. 3. & cap. II. §. 2. 3.

(n) conf. Disput. I. cap. I. §. 3. in medio, & simul observetur præjudicium vulgare, ac si corpus notius sit spiritui, cum de mente & spiritu non tantum æque multas, imo plures reales & positivæ proprietates intima conscientia non tantum certissime sciamus, sed etiam per has demum corpus & materiam h. e. ejus proprietates distincte investigemus: quo sensu recte Cartesius affirmavit, mentem notiorē esse corpore. Sibi ergo & aliis illudit Connor in Evangelio Medici p. m. 125, it. 128. asserendo: Quid spiritus revera sit, non patet, sub nostros enim sensus non cadit &c. Num quæso invisibilem substantiam videre aut manibus prendere vult sine spiritu & mente philosophus?

(o) Si Scholasticorum immaterialitatem aut substantiam immaterialem pro definitione spiritus habere, aut cum Henrico Stevino in suo Wisconslich Philosophisch Bedryf Lib. XIII. p. 14. seq. Spiritum hominis illud intellectu præditum, quod remotis omnibus materiæ arguentibus proprietatibus superest, & locum illius corporis adimpler, dicere volumus, vix possunt non alii hunc spiritum pro nihilo habere. Adde illocalitatem [ib. p. 15, & in Connor. c. l. p. 125.] & in extensione

tionem Cartesianam, per quam nulla aut magnitudo aut amplitudo spiritui sui proprietatibus conceditur, & peream, si quid positivum & reale hoc modo concipere potes.

§. VIII.

Leviora sunt, quæ contra mentis peculiarem substantialitatem moventur exin, quod conceptus cogitationis probet quidem cogitationem non esse corpus, clare enim & evidenter hoc percipi, sed exin non sequi, ergo est substantia a corpore non dependens p) Sua cum umbra pugnat, qui ita ratiocinatur, nemo enim controversiæ gnarus, talem duxit rationem. Ex cogitatione quidem, cui contrariæ materiali naturæ proprietates competunt, rectissime concluditur, quod neque sit materia neque ex materia vel corpore materiali oriri possit, cum effectus naturam causæ sequatur, & causa naturam causati in se contineat. q) Sed substantialitatem ex omnium mentalium proprietatum actuali diversitate a proprietatibus materiæ & corporis, nec non ex earundem inseparabili nexu jam in priori dissertatione deduximus. Qui veterem illam cantilenam, in mente non nisi proprietates intelligi, quas ut accidentia concipimus, subjecto cuidam inhærentia, objectionis loco occinere vellet, quod præjudicium facile ansam dare accidentalitati mentis potuit, vetus etiam nostrum audiet responsorium, quod in dissertatione prima cecinimus, r] simulque percipiet monitum, sua ratiocinatione, si ei velit insistere, destrui ipsius materiæ & corporis substantialitatem, quod tamen pro substantia creata ab omnibus non Spinozistis habetur.

(p) v. Realem de Vienna cap. I. p. 12.

(q) conf. hujus cap. §. 2. & 3.

(r) cap. I. §. 1. 2. 3.

§. IX.

Recondat ergo sese hæc obiectiuncula post spirarium, ut nova in orchestram prodeat, a negatione libertatis in voluntate, & necessaria causarum catena, (s) qua omnes mentis operationes per suas causas determinatæ evolvuntur, deducam, quam forsitan quis mechanismum quendam materialem in-

involvere posset opinari. Negaremus in hac argumentatione omnem consequentiam, si quis eam urgeret, necessitas enim a causis determinatis orta, neque substantialitatem neque spiritualitatem tollit. Et DEus nihil agit sine causa determinata, nihilque fit sine causa, imo irrationalis ratio esset, sine ratione determinata agens, sed nihil perfectioni DEI rerumque substantialium a DEo productarum hoc ipso decedit. Quod voluntatem attinet, illa semper per aliquam causam ad hoc vel illud, & ad hoc fortius aut remissius volendum, determinatur, naturæ suæ conformiter, salva tamen mentis ipsius libertate, cum spiritus sit principium vitale, juxta typum ipsi concreatum, quem alterare aut excedere haud potest, agens. Sed mens æque in volendo & intelligendo libera manet, sunt enim unius mentis indivisibiles proprietates, (t) quoniam omnes suas actiones & passiones, juxta causas, quas invenit, variare, alterare, componere, dividere, intendere, remittere, id est, sufficienter moderari potest, in quo omnis latet emendationis fundamentum. [u]

(s) v. autorem des Brief-Wechsels p. 21. & 89.

(t) apposite de his disserit Episcopus in Epistolis Remonstrantium p. m. 805. sqq.

(u) de hac libertate dictum in Disput. l. cap. 1. §. 10.

§. X.

Vix etiam & ne vix quidem locum tueri suum poterit objectio quarta, quam admiratio suppeditavit, quæ fiat, ut mens, si substantia intelligens sit, non citius se, quam alia cognoscat, tamque ignara sui inveniat, ut neque ortum, neque sedem, neque cum corpore vinculum, neque statum post corporis destructionem queat invenire. [w] Licebit brevi declaratione admirationem hanc depellere, quam dubio procul nunquam contraxissent, modo observassent; mentem quidem substantiam intelligentem sed finitam esse, neque se neque alia penitus uno quasi obrutu intelligentem. Simul ac producitur in maternis habitaculis, aliquid de se aliquid de corpore sibi juncto necessario percepit cognovitque, licet ipsa non recordetur ejus, quod de se aut de corpore omni-

um primo fuerit cognitum. Augentur sensationes internæ & externæ, augetur etiam cognitio de se, de corpore, deque rebus corpus, & per hoc mentem, afficientibus. Neque tam ignara sui est, ac depingitur, quanquam perpetua rerum sensibilibus perceptione occupata, supra semet rarius, quam par erat, reflectit. Ortum a parentibus duxisse, firmis rationibus concludit, alibi exponendis, (x) modum vero, cum nihil potuerit cognoscere, antequam fuit, necessario ignorat. Sedem viva sensatione percipit suam in corde & cerebro, sive quis hæc duo corporis centra physica dicere, sive alia ratione sese explicare velit. (y) Vinculum vero suum cum corpore ignorare debet, cum illud in productione ejus fuerit constitutum, neque semet intelligat res, quando producit. Statum post secessum a corpore non potest nosse, cum nunquam extra corpus fuerit, quanquam non possit non certo concludere, eam tunc non posse amplius illis rebus affici, quibus jam per corpus solummodo afficitur. (z)

(vv) v. autorem des Brief-Wechsels p. 35. seqq. & Real. de Viennap. 73. qui tamen paulo post p. 85. agnoscit, animam rationalem solam sui consciam esse.

(x) v. Poiretti æconomiam divinam T. I. cap. VII. §. 14--20. & conf. Dickinsoni Physicam veterem & veram cap. XI. argumentis enim Theologicis & Philosophicis clarissime hæc evincitur potest.

(y) consentit autor des Brief-Wechsels p. 19. & 23.

(z) plures ejusmodi de statu separato cognitiones adducit ex natura Beccherus in Psychosofia p. 6. 8. 56. 309.

§. XI.
Levisima sunt, quæ de resurrectione, timore mortis ac vita æterna contra spiritualementis substantialitatem in medium afferuntur, ac si comprehendi haud queat, cur mens, si spiritualis & immortalis esset substantia, articulum fidei de resurrectione pro absurdo, & tradita de futura vita in sacris literis vix credita dignu haberet, mortemque, sibi tamen haud nocituram, tanto cum horrore extimesceret. (aa) Ut enim

ὑπερον πρότερον ὠμηνειῶς, quod ajunt, faciam, quid mirum, mentem corpus, cum quo unita fuit, simul ac fuit, & per quod tot grata percipit ac percepit, imo cum quo horum omnium, totque amicorum amicarumque, in quibus cunctis mundo dedita mentes unicam suam felicitatem ac salutem ponunt, commercium amittit, ægre dimittere. Secus se res in iis habet, quæ in centrum amoris divini rerumque spiritualium omnia sua desideria collegerunt, speque meliorum & æternorum præfatum honorem gustum vincere didicerunt, ut gentiles etiam saniores mortem ut omnium terribilium terribilissimum, quod etiam minime est, [bb] haud perhorruerint. Quæ de futura vita creduntur, tantum abest, ut ab omnibus pro creditu difficillimis habeantur, ut potius ea plurimi gentilium, licet non iisdem cum circumstantiis, sponte admiserint: quod vero mentes materialibus rebus rerumque desiderii penitus immersæ hæc & similia dogmata negent, aut pro stultis & insipidis traducant, non a defectu concreatæ potentia meliora cognoscendi sibi que persuadendi provenit, siquidem apertissimis etiam veritatibus ac facillime cognoscendis dedita vanitatibus mentes præfracte contradicant. Quid vero difficultas articuli de resurrectione ad negationem spiritualis substantia faciat, haud video, corpus quippe concernit, cujus fata futura finitus spiritus, sui etiam optime conscius, bene ignorare potest, neque omnium futurorum cognitio respectu sui & sui corporis a limitato corporeque incluso spiritu poterit prætendi, cum sufficiant quædam futuri status totius hominis in mente latantia indicia, quæ serâ reflexione in se, per quam solam spiritus seipsum cognoscere potest, non potest non invenire. [cc]

(aa) lege has objectiones in autore des Brief-Wechsels p. 26. & 38.

(bb) solide hoc ostendit contra commune præjudicium Thomæ, in cautel. circa præcognita Jurisprud. cap. XVIII, §. 26. not. (II).

(cc) conf. cogitata Beccheri c. I. p. 6. 7. 8. 9. 10.

S. XII.

Pervenio nunc ad secundum genus objectionum, quas ex œconomia sensuum omniumque mentis operationum extruere laborant, ostensuri, ex solo motu in organo sensorio succis que corporum totum processum sentiendi, cogitandi & volendi, aut omne illud, quod mentem dicimus, prodire. Nihil sine corpore mentem agere posse, omnesque ejus operationes a sensibus externis, eorumque continuatione aut repetitione dependere supponunt magis, quam probant. Id enim, quod aliquo tantum cum colore depingi magis quam declarari potest, magno ostentant conatu, de illis, quæ aut difficillime aut plane non succedunt, nihil in medium afferentes, aut ad DEi potentiam confugientes. (dd) Ibimus per singula, præmissa tantum brevi observatione, quam argumentum in genere exigit. Primum enim hæc consequentia, mentem non esse spiritualement substantiam, quoniam omnes ejus operationes a sensatione corporis rerumque corpus afficientium, incipiunt & oriuntur, minime est admittenda. Potentiæ quippe spirituales realissimæ ac substantiales vere existunt, antequam in actum conjiciantur. (ee) Pariter secundo falsissimum est, nihil esse in mente, quod non a sensatione per corpus dependeat, mentemque hoc modo nihil sine corpore operari. Intensissimæ sunt mentis operationes, a quibus corpus nihil participat, sed cum omnibus sensibus quiescit, imo quoties intensissimis cogitationibus & volitionibus, quorum & estasis pertinet, immoramur, toties omnibus sensuum requisitis præsentibus, nihil sentimus. Habent omnes homines quasdam a prima origine inclinationes, & ad varias res & artes aptitudines cum ipsis natas, ita ut diversi eadem institutione morumque formatione utentes, diversissimis tamen sint sententiis inventis moribusque præditi, talesque per omnem vitam permaneant. Quas inclinationes ac aptitudines si ideas innatas dicere velles, mihi hæctenus nihil decedit, si tantum observes, male eas a nonnullis dissentientibus in fibrarum corporalium diversitate quæri, sed non inveniri. [ee]

Non

Non sufficit affirmasse, uti membris externis ita internis fibrarum dispositionibus & flexionibus cum parentibus quandam dari convenientiam, & esse has ipsas a parentibus in nos transfusas dispositiones ideas innatas; ita ut tales fibrarum conformationes, quæ in Adamo fuerint, usque in nos, tanquam reliquæ legis divinæ & luminis naturalis, descenderint. Quis enim gratis sibi hæc pervaderet, & quænam est inter dispositiones fibrarum, ab impressione idearum uti putant caulatas, & inclinationes ac aptitudines cogitandi reflectendique perpetuas h. e. potentias activas convenientia, ut pro iisdem censendæ rebus sint?

(dd) ita affectus ex corpore deducit autor des Brief-Wechsels p. 22.

(ee) maxime in his explorandis & ex solius corporis dispositione derivandis occupatur id. ib. p. 20. & 36. sqq.

§. XIII.

Quodque in specie sensationem attinet, aliis placet rem ita declarare; premere scilicet objectum externum organon suum proprium, in homine mediate aut immediate, & premendo in nervis efficere totum introrsum ad cerebrum, & inde ad cor, unde nascatur cordis contra-pressio, liberantis se a pressione per motum tendentem extrorsum, qui motus appareat tanquam aliquid externum, & dicatur phantasma sive sensio, quod hac ratione per reactionem formetur. (ff) Aliis sensio nihil aliud esse videtur, quam virtus e contremiscentia vel collisione Spirituum orta; qua substantia objectorum modos interne in se recipit. (gg) Rursus alios dixisse juvat, sensationes fieri, si organo sensus in objectum directo variæ commotiones in fibris cerebri, semper, ut notum, in organon quoddam sensorium terminantibus, oriuntur; ex quibus cerebri commotionibus fierent ideae. (hh) Explicatio aliorum est, quod sensus sint motus ab objectis externis impressi fibrillis nervorum, hinc inde per membranas disperforum, delat ad cerebrum, ubi pro diversitate organorum, objectorum & motus, diversas imagines sive perceptiones formant. (ii) In his licet unus sit scopus, communisque error, diversa tamen erunt hinc & inde mon-

nenda. Communis error est, quod omnes essentialissimum
 fensionis omittant, & tantum occasionem fensionis, vel, si
 mavis, causam qua impellente mens sentit, in corpore factam
 referant, atque pro integra fensione venditent, h. e. omit-
 tunt impressionis objecti & motus in nervis & cerebro ex-
 citati internam conscientiam vel animadversionem, sine qua
 fensio non est fensio. Si mens advertit, quomodo corpus
 suum afficiatur, fit fensio. (kk) Substantia enim hæc spiritu-
 alis, materiali mundo immittenda, corpore materiali circum-
 vestienda erat, per quod, tanquam analogon, rebus materia-
 libus afficeretur, ita ut impressio objectorum in corpus, sem-
 per magis magisque per organa subtilifata, apta demum red-
 deretur, quam mens perciperet, h. e. intus animadverteret.
 Præterea peccant omnes in eo, quod a causa quadam mecha-
 nica, motu scilicet fibrarum nervearum, succorum cerebri
 & cordis, statim ad effectum vitalem, internam hujus motus
 conscientiam, animadversionem, veletiam ad ideam h. e. rei
 fensibus percepta manifestationem concludant, licet inter
 causam & effectum nulla ostendatur, nec ostendi unquam
 queat, (ll) convenientia. Quæ uti oppido falsitatem totius
 deductionis manifestant, ita specialibus quibusdam defe-
 ctibus laborare deprehendentur. Primi partim ponunt, quod
 non probant, illam scilicet contrapressionem cerebri aut cor-
 dis, partim phantasma, hoc est, ideam cum fensione confun-
 dunt, vel potius fensionem plane non explicant. Secundi
 animadvertunt esse fensionem longe aliud quid, quam me-
 rum motum in nervis & cerebro, sed nesciunt, quid sit. Vir-
 tutem dicunt e contremiscentia ortam, sed virtus activitatem
 notat quomodo autem ex passione organorum & motu
 succorum nascitur vitalis activitas? Hac virtute substantia
 (h. e. cerebrum, ut alibi loquuntur,) objectorum modos in-
 terne in se recipit. Ergo modi objectorum transeunt in ce-
 rebrum, quod non potest intelligi, cum modi insint rebus.
 Et quid est *ra* recipere, quod non explicant, simulque ide-
 am a fensione non satis distinguunt? Tertii de motu quidem
 nervorum & cerebri loquuntur, sed de fensione tacent, mo-
 tus enim hic demum elicit & causat fensionem, nec non ide-

as cum sensationibus pariter confundunt. Quarti quidem clarissimi apparent, sed communibus indicatisque erroribus subjacent, inter perceptionem, h. e. sensationem, & imagines, h. e. ideas rerum, non satis distinguentes.

(ff) ita rem declaravit Hobbesius in Leviathan cap. I. p. 3. nec non in Physica cap. 15, art. 2. & cap. 25. conf. Raphson in Epist. Miscell. p. 96. ubi & consensum Covvardi probat p. 102. sq. Quodque Leibnitiuss & Glissonius videantur proxime accedere p. 100. sqq. Peculiare est, quod palmarium centrum mentis in corde quassiverit Hobbesius, ex sententia Epicuri, de qua Lucretius Lib. III. p. 68. edit. Cantabrig. an. 1686.

Consilium, quod nos animam mentemque vocamus, Idque situm media regione in pectoris hæret. (gg) Ita Realis de Viennâ p. 74. qui conscientiam internam effectum ex materia agitata existentem dicit, sed non probat, ib. p. 85.

(hh) lege autorem des Brief-Wechsels p. 19. sq.

(ii) autor concordia rationis & fidei cap. III. §. 4. ita loquitur.

(kk) per Disput. I. cap. 1. §. 4.

(ll) juxta dicta hujus capituli §. 2. 3.

§. XIV.

Explicata sensatione, & eo quod nobis circa illam monendum occurrit perspecto, deberet in dissentientibus philosophis clara idearum explicatio succedere, quam tamen aut de industria aut per negligentiam ubique omittunt, sensationem cum idea confundendo. Ajunt quidem cognitionem [idea autem est primus gradus cognitionis,] per intromissionem idearum, perque promptitudinem motus fibrarum cerebri, originem sumere, (mm) sed hæc intromissio idearum est nudus sine sensu sonus. Num ideæ extra cerebrum formantur, & in illud assumuntur, & quomodo formantur, quidque sunt ideæ? Cerebri aptitudinem nemo non requirit ad cognoscendas res sensibus externis subiectas, cum spiritus per ineptum organon, scui intime junctum est, non possit perfecte in hac vita operari, sed quid exin ad cognoscendas ideas? Addunt, nihil hominem cognoscere & scire posse, nisi fibræ cerebri per sensus recte disponerentur; quid vero impedit, quo minus dicamus, non

tantum fibras, sed etiam ipsas mentis finitæ potentias exercitio roborari reddique excellentiores? Scilicet non poterant suis ex principis naturam id earum explicare, nam clare loquendo idea est proprietatis aut proprietatum (nn) rei a mente occasione sensionis excitata manifestatio. Loquor autem de ideis acquisitis realibus, nam fictæ jam sunt effectus ingenii. Sensio antecedit, idea sequitur, licet statim se invicem in nobis excipiant, ideo tamen non confundendæ. (oo) Quæ a rebus ipsis, proportionata sentiendi facultate a nobis perceptis, a mente excitantur, vivæ, quæ autem citra res ipsas, quarum ideæ sunt, perceptas earumq; realem sensionem, audiendo, videndo legendoque a mente producuntur, non inconcinne mortuæ dici possunt. Hinc propria conscientia comperimur, mentem humanam, occasione sensionis excitatam, esse primum condum omnium idearum, sive manifestationum rerum perceptarum. (pp)

(mm) v. autorem des Brief-Wechsels p. 19. 20.

(nn) nam in rebus non nisi proprietates percipimus, juxta disput. I. cap. 1. §. 1. & 5.

(oo) sensit hoc & deduxit paulisper Reals de Vienna p. 74. sq.

(pp) id omne quidem ex hypothese dissentientium, nullo modo cognosci aut exponi potest. Nihilominus brevior in hoc fuisse, nisi apud plurimos philosophorum regnare circa hanc materiam inconcinnos maxime conceptus satis superq; mihi constaret. Potest id, quod hoc loco de mente & ejus spirituali potentia formandi rerum ideæ innui, per omnium sensuum œconomiam illustrari e. g. per visum. Video objectum, depingitur in tunica retina aut ubicunque in oculo velis, hactenus enim nihil refert, continuatur ejus imagine usque ad cerebrum, (loquor hic ex hypothese, mihi enim hoc non videtur,) ibique etiam depingitur, hæc tamen imagineula non est id, quod cognosco, sed tantum medium, mediante quo cognosco objectum externum, scioque certissime illud præsens esse, ac excito illius manifestationem vel ideam. Nam si illa objecti imagineula esset id, quod cognosco, rem minimam cognoscerem, cum tamen eam pro magnitudine sua reali cognoscam. Nonmale vete-

res: Intelligentem fieri debere omnia intelligibilia, non esse
 reali, sed ideali. Si ejusmodi rei depicta intus imago aut
 in cerebro excitatus motus tota esset sensio & idea, specu-
 lum etiam haberet sensationem & ideam, chordaque tensa &
 harmonico agitata tremore sensationem & ideam toni musici.
 Quorsum demum hæc philosophia abiret?

§. XV.

A sensationibus & ideis ad memoriam & imaginatio-
 nem pervenio, quarum explicatione non majorem hypothesi
 suæ lucem accendunt. Imaginationem esse motus ab obje-
 ctis cerebro & fibris impressi & exin orti phantasmatis conti-
 nuationem objecto remoto; deficere autem sensum sensim
 que sensationem, dilui & evanescere, ut corporis motus sensum
 deficit, ideoque hanc dilutionem phantasmatum dici memo-
 riam, ita ut imaginatio & memoria una sint res, sed propter
 diversos respectus diversis nominibus notata. (qq) Aliis arri-
 det dicere, imaginationem esse sensum internum, in cerebro
 sedem habentem, imagines a sensibus excitatas recipientem,
 & menti representantem, sive esse perceptionem objecto-
 rum extrinsecorum. Memoriam esse continuationem, &
 reminiscenciam, restaurationem imaginum, a sensibus ad ima-
 ginationem delatarum, sive continuationem & repetitionem
 motus prioris, qui imaginem in cerebro formaverat, vi spi-
 rituum animalium, eodem modo ad impressa vestigia fluen-
 tium factam, primamque imaginem vel conservantem, vel
 restaurantem. (rr) Habemus hic multum corticis, sed pa-
 rum nuclei, in quibus tamen hoc regnat præjudicium, ac
 si humana mens non nisi phantasticas aut imaginativas habe-
 ret ideas. Res visus tantum imagunculis internis, vel veris
 phantasticis picturis exprimere licet, aliorum sensuum ideas
 minus, rerum autem spiritualium minime. Phantasia ergo
 & imaginatio proprie tantum datur sensationum per visionem,
 cumque omnium mentis actionum & passionum detur me-
 moria & recordatio, [ff] male hæc cum imaginatione con-
 funditur. Dein nulla est ratio, cur memoriæ natura in dilu-
 tione phantasmatum ponatur, æque enim sæpe viva est idee
 conservatio & repetitio, quam si res coram detur intuenda.

Utrobique autem deest illa vis & potentia, quæ ideas conservat, redditque, hoc est, deest illud, quod tantopere reformidant, substantiale & spirituale principium. Maxime secundæ sententiæ conservat familiarem eis obscuritatis characterem. Nimirum sensui interno adscribitur imaginum sensibilibus receptio, & menti facta representatio. Verum sensus internus est merus juxta hos motus, quæ ergo recipit alium motum, illumque tertio representat; mensque, si hos audias, est accidens, quæ igitur accidens recipit accidentia, & representat accidens, ut cognoscatur ab hoc accidente & modo fibrarum cerebri. Neque satis est, repetitionem idearum vi spirituum animalium, eodem modo ad impressa vestigia fluentium, tribuere, cum plane nequeat intelligi, partim qua ratione tot innumerabiles ideæ & sensationes distinctis in cellulis & fibris conservari queant, succedentibus continuo novis fibrarum motibus & inflexionibus, partim ignota sit illa vis spiritus animales ad eundem rursus fluxum determinans, nisi potentiam vitalem, hoc est spiritum, velis admittere.

(qq) ex sententiâ Hobbessii in Leviathan p. 45.

(rr) ita autor concordiæ rationis & fidei c. 1. §. 5, 6,

(ss) v. Disput. I. c. 1. §. 6.

§. XVI.

Quod si porro ingenium & judicium per hos philosophos exquirimus, eosdem percipimus defectus. Redire utrumque ad exercitium frequentissimum in diversis rebus, (tt) palam est, sed adest etiam judicium citra exercitationem & culturam, ita ut hoc non sit rem explicare, sed ut explicatam supponere. Quibusdam ingenii & judicii processus cogitatio, sive consequentia & series imaginationum aut phantasmatum, audit, aut discursus mentalis. Non esse hunc fortuitum, quin potius semper talis excitetur cogitatio, cujus similis jam in antecedente cogitatione aut sensatione [confundunt enim sensationem & ideam,] fuerat. Oriri exin seriem cogitationum irregularem, absque fine proposito, & regularem, juxta finem propositum, in qua vel ab effectu causæ, vel a causis effectus deducuntur. [uu] Verissima hæc esse, atque in mente ita fieri nullus inficietur.

brevi adjecto monito, melius dici seriem idearum, quam imaginationum aut phantasmatum. (w w) Interim nihil his licentur, cum enim ideæ, uti deductum, non possint oriri a motibus, aut esse motus nervorum & cerebri, neque hoc de sensibilibus queat concedi, negatur omnem hunc cogitandi progressum ex causis prodire materialibus. Loquuntur de fine, ad quem dirigantur ordine accuratissimo cogitationes, sed ignorant directorem, qui ut principium activum & vivum finem quærit, ideas nascentes dirigit, conjungit, disjungit, componit, dividit, intendit, remittit, intimaque conscientia introspicit, anque recte an secus profeculo semel proposito fiant, sibi que succedant efficaciter moderatur (xx).

(tt) v. autor des Briefwechsels p. 25. seq. & p. 86.

(uu) ita Hobbesius Leviathan p. 8. 9. seq. ubi etiam aliquid de reminiscencia & prudentia subjungit, quod adjectis ex hoc s. monitis admitti potest, adde p. 18. 19.

(ww) vi s. antecedentis.

(xx) adde Disput. I. c. I. §. 7. & c. II. §. 8.

§. XVII.

Insurgunt demum declaratione voluntatis, ut rursus cadant, cujus naturam vel in pressione cordis ejusque contrapessione, (yy) vel in fortiori conceptus cujusdam inclinatione & propensione [Nachhängung] ac insequente faciliiori motu certorum muscutorum aut membrorum, aut per affectus aut per præscriptam legem causatis, frustra quærunt. Lex ipsis instinctor audit, affectus autem proprium essentialiale aut consequens animantium, cum alia ratione nequeat declarari. (zz) Voluntatem & noluntatem esse motus mentis reflexos, cum requiratur objectum, sensibus repræsentatum, motus sensuum, imago objecti, menti oblata, perceptio imaginis, judicium & quandoque ratiocinatio, quibus positus homo, qui hactenus motus fuit & patiens, motu quodam reciproco sive reflexo, a judicio tanquam principio interno & activo procedente, compellitur, sive quædam ipsius membra disponuntur ad sectandum bonum & fugiendum malum, Tribuunt ergo affectus sanguini

guini & humoribus magis vel minus fermentatis, fluxuque eorum vel aucto vel diminuto. [a] Sunt in his tot lapsus, ut semet ipsos parum consulisse & cognovisse talia feribentes non immerito videantur. Voluntas omnium consensus est desiderium, quo expleto gaudium aut lætitia, frustrato aut perverso tristitia exoritur. Habemus desideria fortissima, uti in infantibus patet, antequam aut de lege aut de iudicio reflexo aliquid novimus, unde facile colligas, diversas volitiones esse connatas desiderandi potentias, variis objectis impressis in actum coniectas, ita ut diversi diversissimas semper & ubique possideant, iisque tanquam primo mobili omnium internarum & externarum actionum determinantur. Spes metusque sunt harum moderatores, quibus varie intenduntur & remittuntur. Quid ergo sentiendum de his contrasentientium declarationibus ultro apparet. Pressio & contrapressio cordis nihil habet cum desiderio, lætia, & tristitia convenientiæ. Quid est inclinare fortius conceptum per affectus aut legem, ubi nulla est viva potentia inclinandi? Affectum dicere proprium assentiale animantium, est profiteri, quod ex causis materialibus, omnibusque humoribus, nervis, fibris & fibrillis ab his philosophis nequeat deduci. Voluntas & voluntas non tam iudicio quam sola perceptio, ne grata aut ingrata citra ullum examen oriuntur, & uni gratum est, quod alteri ingratißimum, ita ut agnoscentes etiam desideriorum stultitiam, tamen desiderent. Affectus ab humoribus magis vel minus fermentatis deducere, est ex pedibus facere caput, quia affectus faciunt, ut magis vel minus fermententur humores. Quod exempli gratia aliquis per levissimam injuriam totus iracundiam accendatur, quam alter ridet, & ne quidem illa commovetur, quomodo hoc ex humoribus magis vel minus fermentatis derivandum?

(yy) colligitur hoc ex illis, quæ supra §. 13. ex Hobbessio allata sunt.

(zz) v. autor des Briefs Wechsels p. 21. 23. ubi ex affectuum natura se ipsam non potest extricare, imprimis circa perceptionem tam sensibilem boni & mali, grati & ingrati.

(a) sunt hæc verba autoris Concordiæ rationis & fidei c. I. §. 11. & 13.

Demum agmen claudit tertium objectionum fundamentum, dependentia scilicet mentis perpetua a materia & corpore. Hanc usque adeo extollunt, ut nihil fere menti relinquatur, quod non sit corporis & materia, [b] cum a materia non tantum afficiatur perpetuo, sed etiam alatur per aërem, sanguinem, alimenta, [c] regionumque climata. [d] Affici pariter morbis per materiam, curarique mediis iisdem, [e] quin imò crescere mentem cum corpore, ita ut infantes ne quidem mentem veram habeant, [f] decrefcere, senescere & interire. [g] Est in his maxima veri species, quam tollere, quantum brevi discursu fieri potest, tentabo.

(b) objectiones cumulavit Reals de Vienna, p. 73. adde autorem

Concordiæ rationis & fidei in Cap. X. f. Appendice de anima,

(c) ita Cowardus ap. Raphson p. 88. sq.

(d) v. autor des Brief-Wechsels p. 74.

(e) idem Cowardus ib. p. 90. adde autorem des Brief-Wechsels p. 24.

(f) ex sententia Reals de Vienna p. 84.

(g) Cowardus c. l. p. 92. sqq. & autor Brief-Wechsels p. 81. sq.

§. XIX.

In genere probe notandum, ut his dubiis satisfiat, solutionis fundamentum, quod natura spiritualis suppeditat, simulque mentis nostræ naturam illustrat egregie. Nititur omne objectionis robur falsa persuasionem, ac si nullus dari posset materiae influxus & operatio, huiusque re-actio in materiam, quam ex Cartesianis principiis, quibus notissimus ille Beckerus pariter deceptus fuit, [h] haustam, applicare hic solent dissentientes. Verum cum spiritus quilibet creatus & finitus potentia sit vitalis, & per essentiam juxta creatum sibi typum activa, uti ex prima constat disputatione, non potest non propter suam finitam naturam in aliqua re ita esse, ut non sit extra illam h. e. certum occupare modo licet indivisibili locum, eumque explicatis inibi proprietatibus suis spiritualibus amplitudine quadam potentiarum adimplere. Hæc amplitudo essentialium proprietatum spiritui cum materia communis est, (i) perquam se invicem tangere, tactuque afficere

F

pos-

possunt; nisi enim quadam in proprietate communi conveni-
rent, affectio mutua esset impossibilis. Per hanc humanus spi-
ritus potentiis suis, quibus constat, quæq; ex se invicem indi-
visibiliter sequuntur, (k) in corporis sui succis, subtilitate qua-
si proportionata, ut tangere & tangi possit, elaboratis, simili-
usq; organis, tanquam in certis centris, concentratus est, exiit
per connexos succos, connexaque organa vires suas per totum
corpus quasi diffundens. [l] Cumq; in his centris, tanquam in se-
de & delubro suo, vere habitet; & non nisi in organis & succis,
subtilitate proportionatis aut adaptatis, innatas suas potentias
exercere possit, quamdiu illis inhæret, inibique centrum su-
um habet; mutatis succis organisque non potest non aliter o-
perari, donec destructis his, centrisque inhabilibus redditis,
necessitate quasi imposita excedere delubro jubeatur. [m] Præ-
ter hanc primam observationem altera adjicienda est, quæ al-
teri falsæ persuasioni, quasi nihil in hominis mente ultra sensua-
lium rerum perceptiones, manifestationes & appetitus reperi-
atur, obicem ponere conatur. Nimirum spiritus humanus,
corpori junctus, inque materiale mundum collocandus, ne-
cessario habere quasdam proprietates debebat, quibus hunc
mundum perciperet, ut sunt sensio externa, phantasia ac ima-
ginatio, & appetitus vulgo sic dictus sensitivus, quibus respon-
dent altiores proprietates, ut sensio interna, intelligentia, &
voluntas interiorum spiritualiumque bonorum. (n) Hæ pro-
prietates indivisibiliter sibi innectuntur, ut propria quemlibet
docet experientia, sed cum hac differentia, quod mundo mate-
riali destinatae quasi proprietates materia hujus universi,
rebusq; huc pertinentibus, proxime & maxime afficiantur, va-
riasq; hinc in exercitio patiantur mutationes, cum altiores illæ
collectæ in semet aliorum contendere viribus suis queant. (o)
Inde est, quod corpus mentem, mensq; corpus afficiat, quodq;
proprietates inferiores varie alterentur in exercitiis suis, salva
substantialitate mentis spirituali, ita, ut in proposito contra
nos argumento omnem consequentiam recte negemus.

(h) v. Bekkeri *Mundus Fascinatus* Lib. II. c. VI. & VII. §. 9. 13.

(i) v. Morini *Astrologiam Gallicam* Lib. IV. c. I. II. III.

(k) res probata fuit in *dissert. I. c. II. §. 2.*

(l) ex.

- (l) expandere scilicet illas & contrahere potest, uti in lætitiæ & tristiæ effectibus reperimus.
- (m) imo mens expugnato per morbum corpore, quod non raro præsentit, ut plurimum abitum desiderat, uti in moribundis cernimus.
- (n) breviter hæc tantum, totamque differentiam tangere scilicet, de qua prolixius alibi, neque etiam de numero harum proprietatum ullam litem aut movere aut motam excipere animus est.
- (o) ex his principiis non pauci tres hominis partes sibi invicem contradistinctas admittunt, sed nec de his, cum huc non pertineant, pugnabo.

§. XX.

In specie autem pauca addenda veniunt, materia enim aer, sanguis, alimenta, regionumque climata nutriunt, non mentem, sed sedem & instrumentum mentis, unde his variatis proprietates ejus inferiores in exercitio alterantur. Morbi mentis, mania, hydrophobia, rabies canina, mania, phrenitis, in inferiorum proprietatum exercitationibus oriuntur, neque naturæ spiritus finiti, & valde in sede sua limitati, repugnat posse exacerbari & impressionibus violentioribus phantasticis aliquamdiu obtemperare, quorsum etiam refero varios variarum plantarum, narcotico phantasticarum, ut cicutæ, hyoscyami, daturæ sive dutoxæ Indorum, mandragoræ, solani furiosi &c. effectus satis stupendos. (p) Crescit & decrescit aptitudo corporis in succis & organis, imo crescit etiam, hoc est, augetur vis & potentia spiritualis, utpote finita & semper majores admittens gradus. Quod vero organis succisque senio confectis operationes mentis cum his connexæ, hoc est, inferiores, tanquam potentia cum instrumentis, nequeant pariter sese exercere, non est mirum, cum interim superiores proprietates potius fiant excellentiores. Infantes demum mentes proprias non habere mentesque interire cessante motu & impulsu succorum, consequentia ex hypothesi contrasentientium est, quæ una cum hac ruit & dissipatur. Cessant equidem operationes mentis, quarum exercitia corporis auxilio opus habent, persistentes essentia, reliquisque ad altiora pertinentibus operationibus haud cessantibus.

(p) v. Joh. Caspari Westphali Pathologiam Dæmonicam p. 32.

sq. Unde in his herbis hæc sint vires, hic non venit inquirendum.

§. XXI.

Involvunt hæc dicta tot diversas difficilesque, prout vulgo videntur, veritates, ut tam brevis dissertationis circulus illis exhauriendis non sufficiat. Multa inter spergere magis quam explicare potui, quibus DEo benedicente alium locum aliudque tempus mente destinavi. Aequos lectores iudicesque rogatos velim, nesi quæ forsitan inclementius dicta in dissentientibus exciderint, illa aut affectui iniquiori, a quo sum hoc maxime in negotio alienissimus, aut mentis immodestæ, quam quotidiana edoctus experientia quotidie magis magisque in opinionibus & refutationibus detestor, sed fiduciæ bonæ causæ, consuetisque disputandi formulis tribuant, quam humanitatem, ut & cujuscunque modestas objectiones, omni studiorum genere componere nunquam non allaborabo.

T A N T U M.

E P I M E T R A.

- I. **L** Ex natura humanæ est regula veræ & genuinæ hominum felicitatis.
- II. Jus gentium & jus civitatis sunt applicationes legis nature ad gentes & civitates, non peculiaris jura.
- III. Regule interpretationis, quæ vulgo in Jure Nature traduntur, plane ad hoc non pertinent.
- IV. Doctrina de existentia & essentia DEi non est pars Juris Nature, sed ejus principium & prærequisitum.
- V. Moralitas actionum est relatio earundem ad certum finem felicitatis.
- VI. Tota Philosophia moralis est systema cultus DEi seu religionis naturalis.
- VII. Affectus homini in hac vita sunt necessarii, & per consequens natura sua boni.
- VII. Juris nature tractatio proprie ad philosophiam, Juris autem Gentium & civitatis proprie ad Jurisprudentiam pertinet.

01 A 6731

ULB Halle

3

004 122 828

MENS SUBSTANTIA ¹⁷
A
CORPORE
ESSENTIALITER DIVERSA,
INCLYTI ORDINIS PHILOSOPHICI
CONSENSU
PRO LOCO
IN EODEM OBTINENDO
DISSERTATIONE
METAPHYSICO - ANTHROPOLOGICA
SECUNDA
CONTRA
RECENTIORES QVOSDAM EPICU-
REO - HOBBSIANOS
VINDICATA
A
M. GOTTFRIED POLYCARPO
MÜLLERO,
STOLB. MISN.
D. XXV. AUG. ANNO MDCCXIV.
H. L. Q. C.
L I P S I Æ,
LITERIS ANDREÆ MARTINI SCHEDII